

KÁZÁNÍ O CHELČICKÉHO PETRA SÍTI

[Lukáš 5, 1-11]

Sestry a bratři,

Šimon s Jakubem a Janem před chvilkou přirazili ke břehu. Po dlouhé noci jim nezbyvá nic jiného než vyprat síť a jít na kutě. A tak tedy vypírají ty síť a nejspíš při tom i propírají politiku protože doba je těžká, na jezeře jsou skoro pořád, úlovky nic moc a cena, za kterou od nich ryby bere překupník, mizerná. Jako třeba tuhle noc. Nechtyli vůbec, ale vůbec nic. Ani rybičku. Vypírají a propírají, když kde se vzal tu se vzal na břehu je zástup lidí z okolí a vypadá to, že se chystá nějaký projev. Aha, to je Ježíš, ten rabbi, co už také kázal v jejich kafarnaumské synagoze. Putuje po kraji a všude vyhlašuje, že už nikdy nic nebude jako dřív. Prý přichází zásadní změna, ba dokonce už je tu. Boží království. Síly zla, útluaku a zmaru se už začínají klidit ze scény. Opravdu! Šimon o tom něco musí vědět! Tuhle sobotu mistra pozval domů, aby se podíval na jeho tchyni protože poslední dobou nějak pořád stonala. V synagoze Ježíš chvíli předtím vyhnal z jednoho posedlého chudáka nečistého ducha, tak proč by nemohl vyhnat z jeho tchyně horečku? A opravdu, horečka byla rázem ta tam. Šimon je přesvědčený, že to nemůže být jen tak samo sebou. Že za tím něco musí být. Nebo lépe: někdo musí být. Kdo jiný než Hospodin! Takové zázraky! Nemocní se uzdravují a démoni z lidí utíkají, jen se za nimi práší. Asi je fakt něco ve vzduchu. Mění se časy. Nejspíš skutečně začíná něco nového a už nikdy nic nebude jako dřív. Téééda, když to člověk domyslí, jestli je tenhle Ježíš skutečně Mesiáš, jak prý démoni na útěku v hrůze vykřikují, tak potom je vlastně už všechno jinak. Staré pořádky přestávají platit, démoni spolu se špinavými duchy se klidí, a pomalu nastává ten tak dlouho očekávaný věk pokoje a spravedlnosti. Dost možná, že se zanedlouho změní i ten překupník, co od nich bere ryby. Třeba se také zbaví svých démonů a nabídne jim příznivější cenu.

Jak tak Šimon medituje najednou u něj stojí sám Mistr a že by rád lidem něco za-kázal – ne, to je špatné slovo – že by rád lidem něco zazvěstoval a aby ho bylo slyšet, tak bude mluvit z jeho lodi. A Šimon neváhá, sice by se už nejradši viděl doma na rohožce a spal, ale v tomhle případě není co řešit, Šimon je Mistrovi zavázán, uzdravil mu přece tchyni, a navíc mu nedá spát představa, co kdyby tenhle putující rabbi byl skutečně Mesiáš, co kdyby opravdu právě začínalo něco nového. A taky nechce o nic přijít a proto neváhá, za chvíli jsou oba v loďce, stačí pár pohybů pádlem a začíná kázání a zvěstování. Pěkně se ta řeč nesla po vodní hladině až na strmý břeh obsazený zástupy lidí, akustika byla výborná, všichni dobře slyšeli, i Šimon rybář v loďce. Škoda, že nám Lukáš v Bibli nenapsal, o čem to kázání bylo. Z dalších kapitol jeho evangelia si to ale můžeme celkem věrohodně poskládat. Určitě o tom, že Bůh na lidi na tomhle světě nezapomněl, i když si snad někdy zapomenutí a opuštění připadají. Přichází s novou iniciativou. Mohli bychom jí jedním slovem nazvat dnes velice často používaným termínem detoxikace. Jedy nastřádané po staletí, všichni ti démoni, co si v nás užívají dobrého bydla, duchové umazaní našimi předsudky, naší sebestředností a bezohledností, ti všichni jsou právě na odchodu. Už nemají moc šancí. Bůh na světě začíná něco nového a pro toxické potvory, co otravují nejen naše nitra, ale i ovzduší společnosti, zbývá stále méně místa, kde se mohou realizovat. Ještě to tak možná nevypadá, mnozí démoni se tomu mohou smát, ohánět se a cenit zuby, ale postup detoxikace je nezvratný. Boží království pokoje a spravedlnosti se zastavit nedá. A ještě něco v tom kázání z loďky muselo zaznít: Bůh nás všechny posluchače na břehu vyzývá, abychom se přidali a nedali jedům v nás a kolem nás šanci. Za pár kapitol, to když Ježíš káže už v Judsku, je to v Lukášově evangeliu zachyceno slovo od slova: „Nesudte a nebudete souzeni, nezavrhujte a nebudete zavrženi, odpouštějte a bude vám odpuštěno. Milujte své nepřátele. A pamatujte, že Boží království je otevřeno zejména chudým, hladovým a plačícím.“

Když Ježíš přestal kázat a Šimon se už chopil pádla, že přirazí ke břehu, Mistr se k němu nakloní:

„Zajeď na hlubinu a spusťte síť k lovu.“ A Šimon se trochu jako cukne, nejradši by už skutečně šel domu na rohožku spát, koneckonců stejně celou noc nic nechytily. Ale co kdyby to byl skutečně Mesiáš, pomyslí si, a Mesiášovi se neodporuje, a tak tedy plují dál od břehu a spouštějí síť a najednou, kdo by to čekal, síť jsou plné ryb a všichni přítomní rybáři mají co dělat, aby je vytáhli do lodě. Některé síť jsou dokonce potrhane, jaký obrovský úlovek to je.

Tady ale biblické vyprávění na chvíli přerušme protože musíme dát prostor Petru Chelčickému, který na příběh o velkém výlovu napsal kdysi celou jednu velkou knihu a má na jeho výklad tak trochu copyright. Bylo by od nás netaktní kdybychom se slovutného myslitele nezeptali na jeho názor. Tak tedy Petře z Chelčic, jak to vidíš?

Ve své Síti víry, což je název spisu, se Petr zastavuje u třech vět z dnešního biblického textu. „Mistře, přes celou noc pracujice, nic jsme nepopadli,“ namítá Šimon Ježíšovi poté, co ho vyzval, aby vyrazil na hlubinu. Petr vykládá text alegoricky, jako přirovnání, jako podobenství o našem vlastním životě a světě. Ze Šimonovy námítky mu vychází první pravidlo: „Je třeba dělat ve dne, protože v noci nevědomosti a slepoty duchovní všelike práce lidské marné jsou těch, kteří nedošli světla v Kristu jako dne jasného.“ Jinými slovy: V noci nevědomosti je každá práce k ničemu. Prostě není vidět. Na život, jeho smysl a také na smysluplnou práci je třeba nechat si posvítit. Kdo nám zatemělým lidem posvítí? Kristus, světlo světa! Petr Chelčický na mnoha stranách svého díla dovozuj, jak jsou lidé „zanepřázdnení těžkým usilováním ať už v naději na časný nebo věčný užitek“. Problém je v tom, že usilují v noci a v noci je to všechno k ničemu. Nenechávají si posvítit Kristem. Tady bychom si mohli oddechnout s tím, že tahle výtka se křesťanů netýká. Jenže ouvej. Petr má na mysli právě křesťany. Jiní lidé, kromě Židů, v tehdejší době v Česku ani nežili. Má na mysli křesťany, kteří dělají, ať už pro své pozemské bydlo nebo pro budoucí věčný život, možné i nemožné a stejně je jim to k ničemu. Nerozsvítily si na to.

Jak takové světlo vypadá? Tady Chelčický cituje druhou větu rybáře Šimona: „Avšak k slovu tvému rozestřu síť“: „Co noc nemohla míti, to moc slova Kristova v hojnost rozmnožila,“ píše Petr ve své Síti víry. Kristovo slovo, to je to světlo, které nám má svítit na práci. To je základ vši křesťanské víry. Petr maluje obraz vypáleného a zbořeného domu, kde se různí lidé snaží najít původní základy, aby na nich mohli dům znovu postavit. Nikdo je nemůže najít a tak se staví, jak to jde, jak se komu naskytne příležitost. V tomhle počínání vidí Petrův pronikavý úsudek bídu tehdejší křesťanské společnosti. Staví se na křečech, na pověrách, na prázdne a zbytečné zbožnosti, na ignoranci, na moci a násilí, jenom ne na skutečném základu, na Kristu, na jeho slově. „Toliko v Kristových slovech je moc k dobrým a záslužným skutkům, na věčnosti k radování dostatečným.“ Síť je třeba pouštět do vody jen podle Kristových slov, jinak bude práce marná. „A těch prací marných nyní je plný svět. Podle výmyslů davných a slovutných pokrytců, každý podle svých výmyslů hledá Boha v činech podle své vůle, jak chce, kdy chce a v čem chce.“ Přiznám se, že mi tak trochu šimrá v žaludku a mám poněkud strach, že tenhle spis nebyl určen jen našim předkům v 15. století, že má Petr z Chelčic na mysli nejspíš i nás, kteří se na začátku století jednadvacátého považují za obránce křesťanské kultury.

„A když to učinili, zahrnuli ryb množství veliké, takže se trhala síť jejich,“ cituje z Bible jihočeský reformátor s dodatkem „A ty síť jsou slovo Kristovo a nebo zákon jeho, z něhož rozumní lidé mohou naučení býti.“ Pravda Písma svatého vytahuje lidi z moře hříchů tohoto světa. Jenže síť se trhá. Ne proto, že je těch ryb tak mnoho, „ale protože věci odporné do ní vcházejí, zatracenci, kacíři a pohoršitelé, kteří všelike pravdy Písma svatého trhají.“ Kdopak asi byli ti zatracenci, kacíři a pohoršitelé, co tenkrát trhali síť víry? Chelčický píše bez cenzury. Je to papež a císař, dvě velké velryby, dvě nejmnocnější postavy křesťanského středověku. Nakonec dírou v síti propadnou zpátky do moře, které je v knize obrazem temného světa, v němž lidé přebývají, nevidí nalevo ani napravo, dopředu ani dozadu, „ničehož nic nikde nemohou s jistotou tvrditi, všude hrozí pád, úraz a blud“. V takové situaci je jedinou nadějí síť víry. Jedině skrze víru můžeme správně rozlišit dobré od zlého.

Zdá se vám sestry a bratři, že to český myslitel trochu s tou bídou světa přehnal? No, z jeho tehdejší perspektivy nejspíš ani moc ne. Začaly husitské války, vojska drancovala, mocní se snažili urvat každý co největší krajíc, lidé propadali falešným nadějím a bludům, dneska bychom řekli davové psychóze. Nic veselého to asi nebylo. Ostatně, nemáte poněkud podobný pocit i dneska, když si otevřete noviny nebo v televizi sledujete večerní zprávy? Na rozdíl od doby husitské máme sice auta a automatické pračky, ale temná stránka lidské národy se zas tak moc nezměnila. Jenže u vykreslení temného českého středověku Petr nekončí. Připojuje slova, která jsou vlastně pointou celého jeho díla: „Protož nezbytně musí všeliké učení zkušeno býti skrze slova Kristova a skrze jeho život, shoduje-li se s jeho příklady i slovy.“ „A ten každý svatý jest, kdož náležitě ve víře v Syna Božího trvá a zachovává všecka přikázání Kristova, miluje své bližní jako sám sebe, i své nepřátele, jak přikazuje Pán Ježíš.“ Co dodat. Tady se Petr z Chelčic trefil do černého. Tady je střed evangelia, tady je pod troskami odhalený základ, na kterém se může stavět pro budoucnost. V temném světě se dá rozsvítit jedině Kristem, nebo lépe, tím, že se sami rozsvítíme podle jeho příkladu.

Tak. Nyní Petru Chelčickému poděkujeme a honem ještě dopovíme celý příběh. Ryby jsou na loďce a Šimon Petr padá před Ježíšem na kolena a prosí, aby odešel. Někdy se to holt stává, že si člověk uprostřed zázraků všedního dne uvědomí, jak je k ničemu, jak mu život proklouzává mezi prsty, jak toho mohl už tolik dobrého udělat a přitom furt nestíhá, pořád se točí jen kolem sebe, stále dokola loví mřenky v prázdném rybníku. Šimon Petr má za to, že bude lepší když tenhle dokonalý Mesiáš odejde, protože on sám je zatraceně nedokonalý a tahle kombinace nejde moc dohromady. A jak tak Petr klopí zrak, dívá se na hromadu ryb, kterou je loďka zaplněna a čeká, že Ježíš vykročí z loďky a pěkně po hladině, jak to správný Mesiáš umí, odkráčí někam, kde jsou lidi lepší, dokonalejší a svatější, najednou uslyší: „Neboj se, od této chvíle budeš lovit lidi.“ Závěr je stručný. Šimon, Jakub a Jan přirazili s loďmi ke břehu, všechno tam nechali a šli za ním.“ A to je konec. Ale co konec, začátek!

Petr Chrastenský